

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ НА РАДІАЦІЙНО ЗАБРУДНЕНИХ ЗЕМЛЯХ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

**С.Г. Корчинська
О.А. Корчинська
Т. М. Рагошнюк**

Україна, Інститут аграрної економіки УААН

Розглянуті еколого-економічні питання розвитку виробництва рослинницької продукції на радіаційно забруднених землях Житомирської області. Обґрунтовані напрями зменшення надходження радіонуклідів у продукцію сільського господарства.

Важливе місце серед проблем сучасного землеробства займають проблеми раціонального використання і охорони земель та екологічно небезпечний стан навколишнього середовища.

Житомирська область - одна з найбільш постраждалих внаслідок аварії на Чорнобильській атомній електростанції. Найбільше забруднення ґрунту радіонуклідами відмічається в Народицькому, Овруцькому, Лугинському, Олевському, Коростенському, Ємільчинському, Малинському, Новоград-Волинському районах. Значна частина

сільськогосподарських угідь має щільність забруднення цезієм-137 до 5 Ки/км^2 , що складає 75% всіх забруднених угідь районів, біля 20 % сільськогосподарських угідь мають щільність забруднення від 5 до 15 Ки/км^2 , 5% - вище 15 Ки/км^2 .

Аналіз виробництва сільськогосподарської продукції на забруднених землях показує, що їхні обсяги скорочуються. Якщо в 1986 році частка валової продукції, виробленої північними районами області, становила 36%, то в 1995 році вона зменшилась до 31%, а в 1999 році становила 33%.

Зменшення обсягів виробництва продукції рослинництва – це наслідок скорочення посівних площ, зміни їх структури, зниження врожайності культур. Так, площа під зерновими культурами у порівнянні з 1986 роком скоротилась на 38%. Також триває скорочення виробництва картоплі і технічних культур. Проте вісім радіаційно забруднених районів залишаються вагомими виробниками цих культур, на них припадає 47,2 % картоплі, виробленої в області і понад 50% льону-довгунця.

Встановлено, що найменшими рівнями накопичення радіоцезію в рослинницькій продукції характеризуються зернові культури. Вирощування цих культур на ґрунтах зі щільністю забруднення до 5 Ки/км^2 дозволяє отримувати сировину, при використанні якої рівні вмісту радіоцезію в харчовій продукції не будуть перевищувати діючі допустимі рівні (ДР-97). Згідно чинного законодавства України сільськогосподарське виробництво дозволяється вести на землях зі щільністю забруднення не більше 15 Ки/км^2 за цезієм-137, до 3 Ки/км^2 за стронцієм-90 і до $0,1 \text{ Ки/км}^2$ за плутонієм-239, а на територіях, які характеризуються підвищеним переходом радіонуклідів з ґрунту в рослини (торфо-болотні, піщані та перезволожені землі), відповідно 5; 0,15 і $0,01 \text{ Ки/км}^2$.

Необхідність ведення агропромислового виробництва в зоні забруднення вимагає розробки і впровадження у виробництво заходів щодо зниження надходження радіонуклідів у продукцію сільського господарства. Важливого значення в цьому напрямку набуває впровадження агрохімічних заходів: вапнування кислих і слабокислих ґрунтів, застосування органічних і мінеральних добрив, особливо підвищених доз фосфорних і калійних. Застосування окремо вапнякових або органічних добрив може в 1,5 - 3 рази зменшити вміст радіонуклідів у продукції залежно від властивостей ґрунтів, а сумісне внесення органічних і мінеральних добрив на фоні вапнування може зменшити їх вміст у 3-5 раз.

З метою зниження надходження радіонуклідів у сільськогосподарську продукцію широкого впровадження набуває також комплекс агротехнічних заходів, спрямованих на одержання рослинницької продукції, яка відповідає радіологічним стандартам: проведення оранки на глибину орного шару з попереднім обробітком дисковою бороною або плоскорізним обробітком; докорінне поліпшення сіножатей і пасовищ. Велике значення має також підбір культур та їх сортів при складанні сівозмін. Відомо, що ефективним заходом зниження вмісту радіонуклідів у сільськогосподарській продукції є вирощування на забрудненій території культур, які відрізняються низьким рівнем накопичення радіоактивних речовин. Так, озимі зернові культури накопичують в 1,5 - 2 рази менше радіонуклідів, ніж ярові. Тому при складанні сівозмін необхідно збільшувати частку озимих культур і зменшувати частку ярових культур.

Підбираючи сорти для вирощування на забрудненій території, слід також враховувати, що скороспілі сорти накопичують в 1,5 - 2 рази більше радіонуклідів, ніж пізні. Таким чином, необхідно змінювати співвідношення сортів у напрямку збільшення кількості пізніх і зменшення скороспілих. Підбір культур і сортів на забрудненій території - найбільш простий і економічно виправданий засіб зниження вмісту радіонуклідів у рослинницькій продукції.